

А. М. Нелюба. Явища економії в словотвірній номінації української мови. – Х.: Майдан, 2007. – 256 с.

Рецензована монографія А. Нелюби актуальна темою й виконанням через зростання в сучасному мовознавстві увагу до теорії й практики номінування в мові й мовленні. Зроблений автором акцент на явищі економії в процесі номінування ще більшою мірою підкреслює доцільність праці, оскільки зазначений принцип ще не належною мірою проаналізований на різних рівнях української мови.

Структура монографії доцільна, складається із трьох розділів: «Проблемні питання теорії номінації», «Словотвірна номінація як один із типів номінації», «Експліцитна економія в словотвірній номінації», кожен із наступних її розділів підготований попереднім. У цілому всі вони дозволяють авторові монографічно схопити найважливіші питання теорії номінації (сучасний стан, суть, основні принципи і типи, явище економії в контексті номінативних досліджень), вибудувати доцільну ієрархію понять і визначень.

Значною мірою оригінальним є визначення й опис різних типів номінування в сучасній українській мові, критеріїв їхнього виділення. Заслугує безумовного схвалення прагнення автора розмежувати об'єкт і можливості саме словотвірної номінації на тлі інших способів номінування, залучаючи при цьому саме словотвірний інструментарій, оперуючи ним.

Авторські позиції в дослідженні, як правило, виразні, мотивовані достатньою кількістю та якістю належних ілюстрацій, переважна більшість яких одержує в А. Нелюби ґрунтовний аналіз. Такий спосіб викладу матеріалу дозволяє дослідникові органічно підготувати підсумки аналізу. Висновкова частина природно впливає з проведених студій і сприймається як логічне їхнє завершення. Цьому значною мірою сприяють аргументаційна база студій та належною мірою витриманий стиль викладу авторської концепції.

Не маючи до праці принципових заперечень, навпаки, в цілому схвалюючи її зміст і форму, оцінюючи дослідження А. Нелюби

як оригінальне й новаторське, що дає читачеві цілісне уявлення про обсяг, межі й «підводні камені» сучасної словотвірної номінації й реалізацію в ній принципу економії, все ж хочемо висловити певні побажання щодо, на нашу думку, можливих шляхів покращання рецензованої монографії. Зрозуміло, усвідомлюємо два постулати: а) нема меж для покращання; б) частина наших побажань може бути дискутованою. Отже ...:

1) можна побажати авторові в ряді суджень бути менш категоричним. Це стосується як часткових оцінок, скажімо, зрощень, так і співвідношення в цілому номінації й словотвору. Іноді просто хочеться пожаліти бідний словотвір, якого з усіх сил і боків «утинає» авторова номінація;

2) хотілося би бачити ширші історичні екскурси щодо розвитку власне української мовознавчої ономазіології, теоретичної й практичної номінації, узуального й okazіонального словотворення. Зокрема, вважаємо, варто було би критичніше оцінити позиції Ж. Колоїз в okazіоналістиці, доказовіше представити свою «солідарність» з поглядами О. Кубрякової щодо відмови семантичному словотворові в праві на існування в межах деривації;

3) абсолютно не переконує введення «ідеографічної номінації», навіть з додаванням до назви додатка через дефіс. Адже ідеографія – це письмова умовність, яка завжди реалізується у реальних мовних (звукових, словесних) одиницях. Введення її в процес номінування якраз і створює ту «окрошку» принципів, ознак тощо, з якою справедливо воює автор у багатьох своїх критичних оцінках нинішніх номінаторів і дериваторів;

4) оскільки «несуперечливий опис мови» вже давно й тихо відійшов в ідеальне минуле, то варто авторові частіше згадувати, що принцип економії в мові мирно співіснує з принципом надлишковості, а тому подавати свої оцінки подекуди в такій бінарній опозиції;

5) попри всю систему авторових доказів, аж ніяк не можемо погодитися з думкою про

відсутність в okazіоналізмах порушень мовних норм: сама назва одиниці й уведення її в обіг у протиставленні узуальному більш ніж виразно засвідчують аномальність як основу okazіональності;

б) варто, мабуть, чіткіше резюмувати слівний статус аббревіатур і наголосити на тих чинниках, які перетворюють навіть буквені скорочення в лексеми, не кажучи вже про «законні результати» аббревіації як способу словотворення. Зокрема доречно тут згадати про контамінації (за Л. Керролом – слова-чемодани) як давній спосіб дитячого словотвору й номінування, що в дитячій літературі блискуче реалізовано Л. Керролом, Д. Біссетом, К. Чуковським, а в літературі соціального гротеску новоязом Д. Орвелла;

7) у цілому схвалюючи термінологічний апарат дослідження, разом з «утинанням» та деякими іншими новаціями, радимо авторові позбутися такого псевдонаукового покруча

як «номема» – емічний рівень термінології не такий вже й всеїдний, може його й не перетравити через абсолютну беззмістовність такого терміна.

На цьому щасливому числі (7) ставимо межу своїм бажанням і побажанням і повертаємося до вже фактично висловленої раніше позитивної оцінки монографії А. Нелюби. Праця, безумовно, відповідає ознакам актуальності, оригінальності, ґрунтовності, концептуальності, належить до зовсім непоганих зразків справжнього наукового дослідження. Стилем викладу матеріалу вона може задовольнити суворого критика-науковця й широкого читача, що кохається в рідній словесності.

Сподіваємося, сказане вище дозволяє нам рекомендувати рецензовану монографію А. Нелюби «Явища економії в словотвірній номінації української мови» до друку й побажати книзі щасливо зустрітися з широкими читачькими колами.